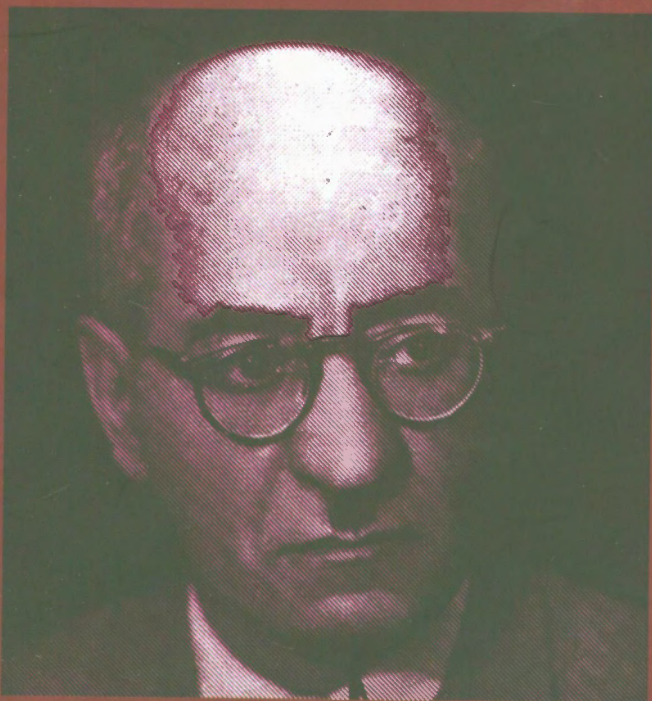

(جعفر بدایعی ساعتساز)

دیوان کلومی

تصحیح و گردآوری: کریم مشروطه‌چی

مقدمه: رضا همراز

قانا یورد

بىئەلەم

قالان بورد

دیوان کلامی جعفر بدایعی ساعتساز

تصحیح و تدوین: کریم مشروطه‌چی
مقدمه: رضا همراز

چاپ نوبتی: بیرینجی چاپ / تبرییز ۱۳۹۹
بیچیم: رقی / ۱۶۰ صفحه
چاپ / صحافی: پردیس دانش، اطلس
سای: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۳۸ مین تومن
ناشر: قالان یورد
حق چاپ برای نویسنده و ناشر محفوظ می باشد.

تبرییز، رشدیه، خیابان گلستان، خیابان سعدی
پلاک ۲۰ انتشمارات قالان یورد

قالان یورد تلفن: ۰۴۰۶ ۰۴۱-۳۶۶۱۰۴۰۷ فکس: ۰۴۱-۳۶۶۱۰۴۰۷

دارای گواهینامه ISO 9001 از شرکت BQC یونان

سرشناسه: کریم مشروطه‌چی
عنوان و نام پدیدآور: دیوان کلامی «جعفر بدایعی ساعتساز»
شناسه افزودن: رضا همراز - مقدمه نویس
مشخصات نشر: تبرییز: قالان یورد، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص: ۲۱/۵ × ۱۴/۵ سم.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۶۵-۲۴-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: مشروطه‌چی، کریم، ۱۳۰۷
موضوع: شاعران ترک -- ایران -- قرن ۲۰
موضوع: Poets, Turkish - Iran - 20th century
موضوع: شعر ترکی آذربایجانی -- ایران -- قرن ۲۰
موضوع: Azerbaijani poetry - Iran -- 20th century

ISBN: 978-622-6786-24-4

حق چاپ برای نویسنده و ناشر محفوظ می باشد.

ديوان كلامى

«جعفرىدايعى ساعتساز»

تصحيح و تديق: كريم مشروطهچى (سؤنمز)

مقدمه: رضاهمراز

غزل بر آن در کوزه

وصال نسیم کیم گوردی سیه پروانه بر ما

شیراز به دهن بر ما با ناز به جگر نه بر ما

دو شکر تشنه بر رخ دل گورنده ماریون زلفین

صاحب ریش آن بر طرند شانه بر ما

گزاره دلها که علوم تو شرابی معجزه دور

اولوب بر ما در لغت دلم خاوندان بر ما

بخیل ساقی مجلس گورنده چشم مجنون

جانانز باده بر ما دوش بهمانه بر ما

ایلی لول در در معصومه ما خوند در مجلسی بولم

مناد کیم بر ما در سینه بر ما

جانانی گورنده باریم سکوت محض او در عالم

او یار فرزانه بر ما هر روز دیوانه بر ما

دلم خاوندان بر ما
چشم مجنون
دلم خاوندان بر ما
دلم خاوندان بر ما

اینجه خیال شاعیر تبریزی بدایعی «کلامی»

رضا همراز

تبریزین اوستاد هابنله ذوفنون شاعیرلریندن بیرسی ایدی. اونون آدی ۵۰-۴۰ ایل بوندان اوله قدر دیلده - دیشده گزسه ایدی ده، تأسفله بوگون بو بؤیوک شاعیرین آدی نسبتاً اونودولماق عرفه سینده دیر. البته بونون چوخلو عامل لری اولای بیلسه ده، منجه اونون اساسی شعرلرینین آلدده اولماماسیندان عیبارت اولایبیر. شاعیریمیزین باجیسی اوغلونون و نردییی معلومات اساسیندا بو شاعیریمیزین آدی جعفر، سوی آدی بدایعی، پشسه سی ساعات سازلیق، تخلصو ایسه «کلامی» ایدی. جعفر بدایعی کی گاهدان جعفر بدایعی کلامی ساعت ساز دا دئییلیردی گوش ایل ۱۲۷۵ده تاریخ بویلو تبریزین اسکی محله لرینین بیرسی اولان مارالان خیوانینین قارانلیق کوچه سینده علی اکبر ساعت ساز «متوفی ۱۳۱۲» عائله سینده ایشیق دونیایا گوز آچمیشدیر. ان کیچیک یاشلاریندان مکتبه گونده ریلن جعفر اؤز هوشون ائله کیچیک یاشلاریندان بللندیرمیشدیر. او، گنج لیک چاغلاریندان شعر ایله موسیقی یه هوس گوستریب، بو اورک آچان هنرلرین ترقی سینده و اویره نه سینده جاندان مایا قویموشدور. نقل ائدی لر کی او موسیقی ده، خاصه اوخوماقدا اقبال السلطانان قالیجی دئییل دیر. تأسفله بوگون اونون سسیندن آلدده بیر اورنک ائتمک ان چتین ایش لردن اولایبیر. جعفر آغا بدایعی بؤیوک هنرمند لرله اوتوروب - دورماقدا باجاردیغی قدر اونلارین هنرلریندن فایدالانیب حتی ۶۰ ینجی یاشینا قدم قویاندا شعر دئمک هوسینه دوشوب، میندن یوخاری بیت ده تورکجه - فارسجا اؤزوندن شعر یادیگار قویموشدور. اونون شعرلری لیریک، اجتماعی، مرثیه و گون موضوع لارین احتواء ائدی لرلر. اورنک اوچون واختی ایله پهلولی لرین باشی سویوق لوقلارینین اساسیندا تیرک - هروئین چکمه کوین صادر ائدیب، معتادلیق آباق توتوب یئری ینده او گورون بو ایکی بیتده بو چیرکین یا داها دوغروسو قباححتلی عملی نئجه قیناییر:

ز دود و حقه افیون هزار خانه خراب است

به سوی محو هر آن کس کشید، پا به رکاب است

چو من هزار مصور اگر به خامه عبرت

بیاورد، اثری نیست، چون اساس سراب است.

دندیمیز کیمی او شعر عالمینه کنج گلسه ده آنجاق تثرز اویرنمیشدیر. منجه
آتالار دثین سؤز «کنج گلیب، تثرز اویرنیب» عیبارتی بو عالیمین حاقیندا دها
صادق اولا بیلر. نیه کی شاعیرین هله آله آرا - سیرا شعرلری داهی شاعیر اوستاد
شهریارین آینه چاتجاق اونو بگنیب بیر شعرده یازیر کی بوگون آله دیر.
عصریمیزین تای سیز شاعیری بو اوستاد شاعیر حاقدا بئله یازیر:

آمد سلام دوست به سروقتم و مرا

از بی دلی مجال جواب سلام نیست

سخت آن تنور طبع سخن پخته کند

ما را به چنته جز سخنی سست و خام نیست

طبع «بدایعی» است که با لطف نظم او

جز در صف بدایع سعدی نظام نیست

در نظم خوشه پرن آن انتظام نه

با سجع قمری چمن آن انجام نیست

استاد فن ساعت و شعر است و موسیقی

وین هر سه جز به ساز طبیعت تمام نیست

... نامت «بدایعی» و «کلامی» تخلصت

ما را کدام هست که گویم کدام نیست

پیچیده به، به شعر تو طومار «شهریار»

آری، به لطف طبع کلامی، کلام نیست.

دئمه‌لی بیک کی شاعیر کلامی ده داهی شاعیر رحمتلی اوستاد شهریارا عاید بیر
نئچه شعر دئمیشدیر کی، بوگون آله دیر لر. او بیر شعرینده اوستادا خطاب بئلنچی
بویورموشلار:

ای بلبل بشکسته پر تا چند غوغا می کنی
گل گشت با خار آشنا، بهر چه آوا می کنی
ای وای اگر از ناله‌ات آزرده گردد چرخ دون
با آسمان سنگدل ای دل چه سودا می کنی
آتش نهادی در دل خارا ز آه خویشتن
ای کوهکن با تیشه‌ات دیگر چه ایذا می کنی ...

بو بؤوک هنرمند کی اینجه صنعت‌لرین بیر نئچه‌سینه (ساعت سازلیق، تذهیب، رستاملیق، موسیقی، شعر و منبت) مالک ایدی و بو هنرلرده نئجه دئییرلر آلی سولو بیرسی ایدی ثمرلی عومرونو بیر حیصه‌سین تهراندان دوام ائدیپ آنجاق ۲۶ آذر ۱۳۴۵ ینجی ایل دونیاسین دگیشیب، آرتیق حزن‌له بیر چوخ شاعیر، یازیچی، حسینچی لر و عادی جماعتین مشایعتی ایله ری شهرینین ابن بابویه قبرستانلیغیندا اؤزون سوپوق تورپاغا قویولور! بو حاقدا شاعیرین قلمداشی رحمتلی تبریزلی حاج سید یوسف نجمی بئله بیر تاریخ ماده‌سی ده قوشموشدور:

ز غم آه آتش اثر حبس اندر گلو شد

گل صبر دل خالی از رنگ و بو شد

چو شد آن ادیب سخن سنج جعفر بدایع

نگریدید پیدا بسی جستجو شد

همه شعر او خوب و کارش همه نیک

ز خوبی و نیکی که نامش نکو شد

به دربار سلطان دین خامی بود

دم واپسین با علی روبرو شد

کلامی چه سالی شده فوت «نجمی» چنین گفت: (قلم باب تاریخ) تاریخ او شد.

۱۳۸۶ هجری

اوستاد شاعیر بیر زمان تهراندا یاشاسادا، وطنی آذربایجانی اونوتمامیشدیر. نییه

کی اؤز شعرلرینین بیرینده دئییر:

جان فدای خطه‌ی زیبای آذربایجان
 ای منم دیوانه در سودای آذربایجان
 شعله‌ها بر جان عالم افکند نوک قلم
 گر دهد تفسیر در معنای آذربایجان
 لاله‌گون گشته‌ست از خون شهیدانش همه
 کوه و دشت و جلگه و صحرای آذربایجان ...

بوگون اوندان یالنیز بیر سیرا خاطیره‌لرله تورکجه- فارسجا شعرلر بیزه یادگار قالمیشدیر کی
 لمالارینا فخر اندیریک. جعفر بدایعی‌دن بوگون آلمیزده یالنیز ۲۲ بیت غزل واردیر کی
 ماعیرین آدین ادبیات تاریخیمیزده قالارکی ائتمه‌یه منجه کیفیت ائده‌بیلر. اوره‌بیم ایسته‌بیر کی
 برلکده بو اوچ دادلی - دوزلو غزلی بیرگه اوخویاق:

غزل (۱)

وصال شمعه کیم گورموش یئنه پروانه بیر یاندا؟

شرار وصله بیر یاندا یانار هیجرانه بیر یاندا

دوشر تشویشه مرغ دل گورنده یاریمین زولفون

صبا ائیلر پریشان بیر طرفده شانه بیر یاندا

گرفتار اولماسا کونلوم قوشو جای تعجب دور

اولوب بیر یاندا زولفون دام، خالون دانه بیر یاندا

بیخیلیدی ساقی مجلس گورنده چشم مخمورون

جالاندی باده بیر یاندا، دوشوب پیمانه بیر یاندا

جمالین گوستره یاریم، سکوت محض اولور عالم

او یار فرزانه بیر یاندا دورار دیوانه بیر یاندا

ایکی یول واردی مقصوده، یاخین‌دیر هانکی سی بیلیم

منا و کعبه بیر یاندا، در میخانه بیر یاندا

«کلامی» عشق‌دن یان دور، کی یاندی آتش عشقه

نهاد شمع بیر یاندا پر پروانه بیر یاندا.

غزل (۲)

مشاطه الی زولف پریشانه دگنده
شانه کیمی شان شان اولو دل، شانه دگنده
زولفونده اولان لرزشه کونلوم سبب اولدو
زنجیر دوشر لرزی یه دیوانه دگنده
دیوانه لرین مسکنی دیر طره جانان
غوغا اولو بر پا اونا فرزانه دگنده
قدیم بو کولو رشته جانیم اولو پرپیچ
تا سلسله ی زولفونه بیگانه دگنده
مین چشمه ی حیوانه برابردی او مئی دن
بیر قطره سی دوشسه لب جانانه دگنده
وار حقی او کیرپیکلریوین قانیمی توکسه
قانلار توکولر خنجر مستانه دگنده
دامانه آخار اشکی، اولار شعله سی لرزان
روخسارینا شمعین پر پروانه دگنده
بیر اؤزگه شرافت یئتیشر مسند شیخه
مسجده اونا خادم میخانه دگنده
شوریده لیق احوالی «کلامی» ده گوروندو
مشاطه الی زولف پریشانه دگنده.

تهرانین شهر ری ینین ابن بابویه مزارلیغیندا اوزون سویوق توریاغا قویان شاعیرین مزار
دشیندا بوگون بو عیبارت لری گورمک مومکون دور

درّ گرانبها که در این خاک خفته است

جان کلام و جسم کلامی بدایعی است

آرامگاه

شادروان خلد اشیان

مقدمه /

بزرگ خاندان

جعفر بدایعی تبریزی

«متخلص به بدایعی»

۲۹ / آذر / ۱۳۴۵

در سن ۷۰ سالگی

دارفانی را وداع نمود.

ساغ اولسون بو قدر تلی شاعیرین باجیسی اوغلو اوستاد کریم آقا مشروطه چی
«سونمز» کی بئلنجی شاعیرین دیوانین توپلایب و بوندان آرتیق قویمامیشدیر آدی
اونودولسون. بلکه بو آتدیم گله جکده اونون آرادان گئتدیکی شعرلرینین
تاپیلما سینادا سبب اولدو. انشالله تعالی

رضا همراز - تبریز

۱۲ شهریور ۹۸

اساس قایناقلار لا ایضاحلار:

۱- دیوان کلامی - جعفر بدایعی ساعتساز. توپلایان: کریم مشروطه‌چی «سونمز» بیرینچی چاپ، تهران ۱۳۸۶. همین کیتاب عائله ایچره محدود و آز سایی اولاراق نشر اولونموشدور.

۲- اوستاد شهریارین آل یازی لاری - www.turuz.com

۳- اونون شعر دیوانیدان محدود شکیلده تکثیر اولونموشدور. دیوانینن ایکینجی صحیفه لرینده اوغلانلاری مجید، سعید و مسعود فارسجا بئله بیر عیبارت لری قئیده آلمیشلار:

اشاره

در آستانه چهلمین سال درگذشت شادروان جعفر بدایعی «کلامی» از دیوان اشعار او فعلا تعداد محدودی تهیه نموده، به عنوان بخش عمده‌ای از میراث معنوی پدر و جد بزرگوارمان، به اعضاء دونسل از خاندان بدایعی و خانواده‌های وابسته و آشنایان نزدیک و علاقمندان اهداء می کنیم.

۴- بیر دونه‌ده کلامی نین شعرلری اوغلو اشگی نین شعرلری ایله بیرگه تیریزده حاج مجتبی زاد صادقین همتی ایله «گنجینه گذشتگان» کیتابینن ۲۲ ینجی جلدینده ۸۹ ینجی ایلین قیش موسمینده شاعیرلرینده دوغولدوغو شهرده نشر اوللا بیلیمشدر. توپلایان نه ایسه اوستاد سونمزین توپلادیغی اثره اشاره ائتمه‌میشدیر! اما اونون اون سؤزون کیتابینن بزه‌بی قرار وئرمیشدیر.

۵- شاعیرین بیر اوغلو حاج مجید کلامی «تبریزی اشگی - دوغوم ۱۳۰۵ تبریز» ده شاعیرلیک پاییین آتاسیندان آپارمیشدیر. اونون اساس یارادیجیلیغی مرتیه و نوحه‌دیر. بو شاعیرین ده اورک یانغی لارین شعرلرینده گورمک مومکون دور. باخین:

باخین ای اهل جفا اشگ دو چشم تریمه
وورمویون اوخلاری بو مشکه وورون گؤزلریمه
اوخ دگوب قانیله لبریز ائده گوز جامین اگر

دوزرم گوز، نه دی قوربان اولا دین اوسته مگر
 بو سویو گوزلورو هشتاده یاخین تشنه جگر
 بو گون اوچ گوندو کی سو وئرمه میشم گوللریمه
 سینمی تیره نشان ائیله مرمر اؤز باشیما
 تشنه لبار غمی باعث دی آخان گوز یاشیما
 من بو گون جانیمی وقف ائیله میشم قارداشیما
 جانہ منت دی نقدر اوخ ووراسوز پیکریمه
 نه قدر یئر اولا جسمیمده اوخا یوخ دئمہ مر
 التجایہ دل آچوب ویرمیون اوخ چوخ دئمیرم
 گؤزوم اوسته اوخا یئر وئررم اؤزوم آخ دئمرم
 ایستہ یب سو گؤزوم اوسته دئمیشم سروریمه
 قوللاریم دوشدو بدنن منه یوز وئرمدی غم
 بیر بو سو مشگی امانت دی بیلین بیرده علم
 مشگیم اوخلانسا بو کر قامتیمی بار الم
 آرتورور در غم بو محن دلده اولان غم لریمه
 خوشدلیم اولسا اگر جسمده مین بئیلہ یارام
 جان وئرینجه بو گون اؤز عهدیمون اوستونده وارام
 وئریشم وعده کی لب تشنه لره سو آپارام
 آل گئدیپ مشگ پناهنده اولوب دیش لریمه
 بو گون اوچ گوندو خیمه ده بالالار تشنه قالوب
 باخمیشام آلریمه طاقت و صبریم آزالوب
 غنچه تک سوز عطشدن زخ اصغر سارالوب
 شایقم سو یئتیرم تشنه علی اصغریمه
 نه روادور آخا دریا کیمی بو شط فرات
 خیمده سوز عطشدن یانا لب تشنه بنات

بیر ایچیم سو ایچه اصغر تاپاجاق تازه حیات
بنله بیر وقت نجه فکر ائیله مه یم اصغریمه
أل کی یوخدور بدنیمده ائلی یم بیرده قتال
شاهبازم بدنیم تیر ایله آچمیش پرو بال
آبرو دور منه بو مشکده کی آب زولال
اولماسا سو، سر خجالت قویارام دیزلریمه
«اشکیم» عمر یتتیر باشه الیم دوشدو ولی
توشه یوخ آخرته کیم توتاجاق بو بوش آلی
گر بو اشعاری قبول ائتسه ابوالفضل علی
حشرده اجرینی لابد قویاجاق آلریمه.

۶-رحمتلی اوستاد میر یوسف نجمی تبریزی نین آلیازما دیوانی

